

**MINISTERIET FOR
BØRN, UNDERVISNING
OG LIGESTILLING**

Børne- og Undervisningsudvalget
Christiansborg

Ministeriet for Børn,
Undervisning og Ligestilling
Ministeren

Frederiksholms Kanal 24
1220 København K
Tlf. 3392 5000
Fax 3392 5547
www.uvm.dk

10-11-2016

I forbindelse med behandlingen af (L 36) Forslag til Lov om ændring af lov om friskoler og private grundskoler m.v. og lov om efterskoler og frie fagskoler (stærkelse af kvaliteten på de frie grundskoler m.v.) har udvalget i brev af 28. oktober 2016 stillet mig følgende spørgsmål:

Spørgsmål 2:

”Ministeren bedes oplyse, hvorvidt der med lovforslagets nye bestemmelse om demokratisk dannelse stilles andre, mere præcise og/eller skrappe krav om demokratisk dannelse til de frie grundskoler, end der bliver stillet til folkeskolerne.”

Svar:

Baggrunden for nærværende lovforslag og de politiske aftaler, som lovforslaget bygger på, er overvejelser om, hvorvidt der kan være sikkerhed for, at alle skoler i overensstemmelse med bestemmelsen om frihed og folkestyre eller i øvrigt efter egen overbevisning efter deres formål og i hele deres virke aktivt udvikler og styrker elevernes demokratiske dannelse.

Begrebet demokratisk dannelse fremgår ikke udtrykkeligt af folkeskoleloven. Det følger imidlertid af bemærkningerne til lovforslag nr. L 170 af 1. marts 2006, at folkeskolen bl.a. har til formål at udvikle elevernes forståelse og ansvarsfølelse for andre mennesker som aktiv deltager i et demokratisk samfund, ligesom folkeskolen skal udvikle eleverne til at have en åben og tolerant holdning over for andres meninger og holdninger.

Det følger endvidere af folkeskolelovens § 1, stk. 1, at folkeskoleloven bl.a. skal fremme den enkelte elevs alsidige udvikling, ligesom folkeskolen skal forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i samfundet med frihed og folkestyre, jf. folkeskolelovens § 1, stk. 3. Folkeskolens virke skal derfor ifølge lovens § 1, stk. 3, være præget af åndsfrihed, ligeværd og demokrati. Det forudsættes således i folkeskole-

loven, at folkeskolen skal udvikle og styrke elevernes demokratiske dannelse.

Lovforslaget vil indebære, at de frie grundskoler, ligesom folkeskolen, skal styrke og udvikle elevernes demokratiske dannelse, uanset at de frie grundskoler, modsat folkeskolen, må søge at påvirke deres elever i retning af den enkelte skoles eget holdningsmæssige grundlag. Det betyder, at der i en fri grundskole stedse skal herske en vågen opmærksomhed på, at dens lovlige holdningspåvirkning af eleverne ikke kan odelægge eller skade deres demokratiske dannelse.

Med venlig hilsen

Ellen Trane Norby

**MINISTERIET FOR
BØRN, UNDERVISNING
OG LIGESTILLING**

Børne- og Undervisningsudvalget
Christiansborg

Ministeriet for Børn,
Undervisning og Ligestilling
Ministeren

Frederiksholms Kanal 21
1220 København K
Tlf. 3392 5000
Fax 3392 5547
www.uvm.dk

10-11-2016

I forbindelse med behandlingen af (L 36) Forslag til Lov om ændring af lov om friskoler og private grundskoler m.v. og lov om efterskoler og frie fagskoler (Styrkelse af kvaliteten på de frie grundskoler m.v.) har udvalget i brev af 28. oktober 2016 stillet mig følgende spørgsmål:

Spørgsmål 6:

”Ministeren bedes oplyse, om en friskoles opfyldelse af kravet om »demokratisk dannelse« vil blive vurderet på baggrund af

- a) skolens undervisning og samlede virke i relation hertil eller
- b) elevernes faktiske demokratiske sindelag, når de forlader skolen.”

Svar:

Lovforslaget indeholder ikke en snæver og præcis regulering af de frie grundskolers opfyldelse af kravet om ”demokratisk dannelse” eller af den eller de måder, hvorpå skolerne skal udvikle elevernes demokratiske dannelse. Dette ville være i strid med den grundlæggende åndsfrighed, som friskolelovgivningen har bygget på gennem mange år.

Sigtet med lovforslaget er ikke at ensrette de frie grundskoler og deres muligheder for at bygge på deres egne grundholdninger. Sigtet er derimod at værne eleverne mod ensretning, som vil skade deres muligheder for som frie borgere i det danske demokrati selvstændigt at vælge deres holdninger og gøre dette i respekt for andre borgeres frihed.

Det vil fortsat være muligt for de frie grundskoler gennem deres undervisning og virke i øvrigt - at søge at påvirke deres elever i retning af den enkelte skoles eget holdningsmæssige grundlag – og tillige imod andre holdningsmæssige livsanskuelser, som efter skolens opfattelse ikke er foreneligt med skolens. De frie skoler skal dog hos eleverne udvikle den demokratiske dannelse, som er nødvendig for, at eleverne kan respektere og bakke op om, at enhver borger i et samfund som det danske har ret til og skal have reel mulighed for at nyde deres demokratiske friheder.

Lovforslaget fremhæver, at en fri grundskoles lovlige holdningspåvirkning af eleverne skal ske på en måde, der bidrager til udviklingen af elevernes demokratiske dannelse. Eleverne skal herigennem opnå forudsætning for aktiv medvirken i et demokratisk samfund med respekt og anerkendelse af mangfoldige synspunkter og livsanskuelser blandt borgerne.

Endvidere fremgår det af lovforslaget, at eleverne skal opnå forståelse for deres egne og andres demokratiske muligheder for individuelt og i fællesskab at bidrage til udvikling og forandring i fx skolen eller det danske samfund. Endelig foreslås det, at eleverne tillige skal opnå forståelse af såvel det nære demokrati i hverdagen på skolen og i samfundet, som det nationale og globale perspektiv.

Som det fremgår, vil det ikke være muligt som i spørgsmålet at sætte opfyldelsen af demokratisk dannelse-kravet op som et enten/eller.

Jeg skal understrege, at det er den enkelte frie grundskoles virke, som vil være genstand for tilsyn.

Med venlig hilsen

Ellen Trane Norby

**MINISTERIET FOR
BØRN, UNDERVISNING
OG LIGESTILLING**

Børne- og Undervisningsudvalget
Christiansborg

Ministeriet for Børn,
Undervisning og Ligestilling
Ministeren

Frederiksholms Kanal 21
1220 København K
Tlf. 3392 5000
Fax 3392 5547
www.uvm.dk

10-11-2016

I forbindelse med behandlingen af (L 36) Forslag til Lov om ændring af lov om friskoler og private grundskoler m.v. og lov om efterskoler og frie fagskoler (Styrkelse af kvaliteten på de frie grundskoler m.v.) har udvalget i brev af 28. oktober 2016 stillet mig følgende spørgsmål:

Spørgsmål 7:

”Skal kravet om at styrke og udvikle elevernes demokratiske dannelse forstås sådan, at friskolerne i undervisningen og hele deres virke skal sigte mod at styrke og udvikle elevernes demokratiske dannelse, eller skal det forstås sådan, at de i alle tilfælde er forpligtede til at lykkes fuldt og helt med at give den enkelte elev et demokratisk sindelag?”

Svar:

De frie grundskolers undervisning og øvrige virke skal ske på en måde, som bidrager til udviklingen af elevernes demokratiske dannelse. Skolerne er forpligtede til at undervise eleverne i principperne for det danske folkestyre og forberede eleverne til at kunne fungere som samfundsborgere i Danmark og herunder til at erkende og respektere, at der kan være forskellige holdninger til etiske, religiøse eller politiske spørgsmål, hvilket er en forudsætning for folkestyret. Skolerne skal i deres undervisning og virke også lægge vægt på, at eleverne tager det frie demokratiske samfunds værdier til sig.

Skolerne har fortsat frihed til at give en undervisning, der stemmer overens med skolens egen overbevisning og til at tilrettelægge undervisningen i overensstemmelse med denne overbevisning. Skolens lovlige holdningspåvirkning af eleverne skal ske på en måde, som bidrager til udviklingen af elevernes demokratiske dannelse. Sådan fungerer det allerede nu som følge af kravet i friskoleloven om frihed og folkestyre. Det vil med lovforslaget blive udtrykkeliggjort for at styrke skolernes fokus på det.

Det bør ikke, som spørgsmålet synes at bygge på, være således, at det ved den foreslåede ændring af bestemmelsen om frihed og folkestyre bliver underordnet, hvilket udkomme skolens virke har i forhold til eleverne. Det vil fortsat have en betydning i en bedømmelse af, om en skole lever op til sine forpligtelser efter loven. Det vil dog på den anden side ikke som anført i spørgsmålet indebære, at skolerne ”i alle tilfælde er forpligtede til at lykkes fuldt og helt med at give den enkelte elev et demokratisk sindelag”.

Med venlig hilsen

Ellen Trane Norby

MINISTERIET FOR
BØRN, UNDERVISNING
OG LIGESTILLING

Børne- og Undervisningsudvalget
Christiansborg

Ministeriet for Børn,
Undervisning og Ligestilling
Ministeren

Frederiksholms Kanal 21
1220 København K
Tlf. 3392 5000
Fax 3392 5547
www.uvm.dk

10-11-2016

I forbindelse med behandlingen af (L 36) Forslag til Lov om ændring af lov om friskoler og private grundskoler m.v. og lov om efterskoler og frie fagskoler (Styrkelse af kvaliteten på de frie grundskoler m.v.) har udvalget i brev af 28. oktober 2016 stillet mig følgende spørgsmål:

Spørgsmål 10:

”Vil ministeren oplyse, evt. med bidrag fra andre ministerier, hvilke andre overenskomstsansatte lønmodtagergrupper, som er omfattet af et dekorumkrav?”

Svar:

Lovforslaget indeholder alene en præcisering af nogle i forvejen almindeligt gældende arbejdsretlige grundsætninger om medarbejderes loyalitetsforpligtigelse overfor deres arbejdsgivere, som således gælder i alle ansættelsesforhold.

Dekorumkravet er for tjenestemænd særligt beskrevet i tjenestemandslovens § 10, hvorefter tjenestemanden samvittighedsfuldt skal overholde de regler der gælder for hans tjeneste, og såvel i som udenfor tjenesten vise sig værdig til den agtelse og tillid som stillingen kræver. For overenskomstsansatte m.fl. antages et tilsvarende krav at gælde på ulovbestemt grundlag, jf. Forvaltningsret, 2002, 2. udg., v/Hans Gammeltoft-Hansen m.fl., side 207, jf. side 195.

Med venlig hilsen

Ellen Trane Norby

**MINISTERIET FOR
BØRN, UNDERVISNING
OG LIGESTILLING**

Børne- og Undervisningsudvalget
Christiansborg

Ministeriet for Børn,
Undervisning og Ligestilling
Ministeren

Frederiksholms Kanal 21
1220 København K
Tlf. 3392 5000
Fax 3392 5547
www.uvm.dk

10-11-2016

I forbindelse med behandlingen af (L 36) Forslag til Lov om ændring af lov om friskoler og private grundskoler m.v. og lov om efterskoler og frie fagskoler (styrkelse af kvaliteten på de frie grundskoler m.v.) har udvalget i brev af 28. oktober 2016 stillet mig følgende spørgsmål:

Spørgsmål 11:

”Ministeren bedes oplyse, hvorvidt lovforslaget ændrer på eksisterende regler vedrørende dekorumkrav til bestyrelsesmedlemmer og lærere på en friskole. I givet fald bedes ministeren redegøre for såvel den nuværende som kommende retstilstand.”

Svar:

Lovforslaget ændrer ikke på de eksisterende regler for dekorumkrav.

Som en konsekvens af skolernes lovfæstede ret til at have deres eget holdningsmæssige grundlag, jf. lovens § 1, stk. 1, må en friskole over for sine lærere og andre ansatte have en adgang til at fastsætte lovlige dekorumkrav, som efter skolens opfattelse er nødvendige eller ønskelige af hensyn til skolens holdningsmæssige grundlag. For så vidt angår ledere, lærere og børnehaveklasseledere fremgår dette af Moderniseringsstyrelsens cirkulære af 9. marts 2016 om organisationsaftale for ledere, lærere og børnehaveklasseledere ved frie grundskoler samt efterskoler og frie fagskoler. Jeg henviser til følgende cirkulærebemærkning til organisationsaftalens § 2, som er en uændret videreførelse fra tidligere cirkulærer om organisationsaftaler forud for den gældende:

”Det er en forudsætning, at den ansatte udviser loyalitet over for skolens målsætning og grundlag under særligt hensyn til skolens status som fri skole, således som den ansatte ved ansættelsen er blevet gjort bekendt med.”

Krav i lovgivningen, som en fri grundskole skal opfylde, kan have en afledt konsekvens på kravene til indholdet af en skoles til enhver tid gældende dekorumkrav over for skolens bestyrelsesmedlemmer, ledere, lærere og andre ansatte. Dette blev i forhold til krav i friskoleloven udtrykt i forbindelse med den udvidelse af de frie grundskolers forpligtelse til at forberede eleverne til at leve i et samfund med frihed og folkestyre, som blev gennemført ved en ændring af friskoleloven i 2005 (Lov nr. 336 af 18. maj 2005).

Der blev således i 2005 lagt til grund, at der allerede var et dekorumkrav og ændringer i friskoleloven kunne have betydning for de krav, den enkelte friskole kan stille i den forbindelse.

I det lovforslag, som ligger til grund for lovændringen i 2005, lovforslag nr. L 105 om ændring af lov om friskoler og private grundskoler m.v. (Skolernes frihed, mål med undervisningen, krav til bestyrelsesmedlemmer, lærere og tilsynsførende, herunder om danskkundskaber, samt tilsyn m.v.), fremsat den 23. februar 2005, fremgår bl.a. følgende af bemærkningerne: "Det foreslåede udvidede krav til skolernes forpligtelse til at forberede eleverne til at leve i et samfund med frihed og folkestyre, vil som afledt konsekvens kunne indebære, at en skoles bestyrelse til skolens lærere og andre ansatte ligeledes må skulle skærpe skolens krav, herunder det til enhver tid på skolen gældende dekorumkrav, for at sikre, at skolen også altid vil kunne leve op til lovens krav på dette punkt."

Det, som er anført i bemærkningerne til det fremsatte lovforslag nr. L 36 om forholdet mellem lovforslaget og en fri grundskoles til enhver tid gældende dekorumkrav over for skolens ledere, lærere og andre ansatte, er i overensstemmelse med det oven for citerede fra lovforslaget fra 2005.

Selvom det, som er anført i bemærkningerne til det nu fremsatte lovforslag herom, vil gælde, uanset om lovforslaget ikke indeholdt bemærkninger herom, har jeg fundet det mest hensigtsmæssigt at medtage de pågældende bemærkninger herom i lovforslaget.

Baggrunden herfor er bl.a., at der i lyset af, at lovforslaget fra 2005 indeholdt den oven for citerede bemærkning, ikke bør kunne opstå misforståelser på skolerne om, at det beskrevne forhold mellem friskoleloven og en skoles til enhver tid gældende dekorumkrav over for skolens lærere og andre ansatte vil være uberørt af lovforslaget. Der er alene tale om en gentagelse af de allerede gældende rammer for dekorumkrav i lyset af den ændrede affattelse af loven med tilføjelsen af demokratisk dannelse. Præciseringen i det fremsatte lovforslag nr. L 36 nævner desuden som noget nyt det til enhver tid gældende dekorumkrav til skolens bestyrelsesmedlemmer.

For de frie grundskoler er dekorumkrav således ikke af ny dato.

Dekorumkravets nærmere indhold, udformning og beskrivelse beror på forholdene på den enkelte skole, og det er op til den enkelte skole om den vil udforme dekorumkravene skriftligt. Rækkevidden af et dekorumkrav vil i alle tilfælde bero på en konkret vurdering, som i sidste instans kan prøves ved domstolene og ved voldgift.

Med venlig hilsen

Ellen Trane Norby

**MINISTERIET FOR
BØRN, UNDERVISNING
OG LIGESTILLING**

Børne- og Undervisningsudvalget
Christiansborg

Ministeriet for Børn,
Undervisning og Ligestilling
Ministeren

Frederiksholms Kanal 21
1220 København K
Tlf. 3392 5000
Fax 3392 5547
www.uvm.dk

I forbindelse med behandlingen af (L 36) Forslag til lov om ændring af lov om friskoler og private grundskoler m.v. og lov om efterskoler og frie fagskoler (Styrkelse af kvaliteten på de frie grundskoler m.v.) har udvalget i brev af 28. oktober 2016 efter ønske fra Jakob Solvhøj (EL) stillet mig følgende spørgsmål:

10-11-2016

Spørgsmål 18:

”Børn og unge har ret til en bisidder, når de skal til samtale i f.eks. en kommune i sager, der behandles efter serviceloven. Vil ministeren begrundede, hvorfor der ikke i lovforslaget er indføjet en tilsvarende retssikkerhed for børn, som ministeriets tilsynsforende ønsker at tale med i konkrete tilsynssager?”

Svar:

For at sikre et korrekt og dækkende grundlag for vurderingen af skolens forhold til frihed og folkestyre-kravet i forbindelse med et skærpet tilsyn vil Styrelsen for Undervisning og Kvalitets tilsynspraksis som følge af lovforslaget blive ændret sådan, at der som led i tilsynet vil kunne indgå ’samtaler med eleverne’ som tilsynsmetode, herunder også uden tilstedeværelse af skoleleder eller lærere, hvis styrelsen vurderer, at dette er mest hensigtsmæssigt for tilsynets oplysninger.

Det er min opfattelse, at de samtaler, som kan afholdes med elever i forbindelse med et tilsyn med en skole, ikke kan sammenlignes med samtaler om børns egne forhold, som det fx er tilfældet med sager, der behandles efter serviceloven.

Det fremgår af servicelovens § 48 a, at et barn eller en ung, hvis sag behandles efter serviceloven, på ethvert tidspunkt af sagens behandling har ret til at lade sig bistå af andre. Der er tale om sager vedrørende barnet eller den unge selv, hvor sagens udfald har en direkte konsekvens for barnets forhold. Derfor er det væsentligt, at barnet eller den unge også får mulighed for at fremføre sin sag bedst muligt. I servicelovens regler

er der en række undtagelser til denne ret. En myndighed kan fx træffe afgørelse om, at barnets eller den unges interesse i at kunne lade sig bistå, bør vige for væsentlige hensyn til offentlige eller private interesser, eller hvis bisidderen findes at varetage andre interesser end barnets.

De samtaler med elever, som kan finde sted i forbindelse med tilsynsbesøg vedrører skolens forhold, og har således skolens undervisning som omdrejningspunkt og ikke afgørelser eller forhold, der er knyttet til et specifikt barn. Af samme grund er den påtænkte tilsynsmetode også formuleret som 'samtale med elever', og ikke som 'børnesamtale'. Endvidere er der naturligvis en række forholdsregler og hensyn, som Styrelsen for Undervisning og Kvalitet som myndighed skal iagttage, når der føres samtaler med børn. De forholdsregler, som jeg finder, er nødvendige, men også tilstrækkelige i den form for samtaler med eleverne, er beskrevet nærmere i lovforslagets bemærkninger.

Det fremgår af de almindelige bemærkninger til lovforslaget, pkt. 3.2.2., at de nærmere rammer for samtaler mellem elever og tilsynsmedarbejderne vil blive søgt aftalt mellem skolens leder og tilsynsmedarbejderne. Udover de samtaler, der efter gældende tilsynspraksis kan finde sted i forbindelse med observation af undervisning, vil samtaler med eleverne som udgangspunkt foregå som pædagogiske tilsynssamtaler fx med klasser, med elevråd eller tilsvarende grupper i forbindelse med styrelsens tilsynsbesøg. Samtalerne vil have en uformel karakter, og styrelsens spørgsmål og formen på samtalen vil blive afpasset i overensstemmelse med elevernes alder og modenhed og vil vedrøre undervisning og elementer i frihed og folkestyre-kravet. Styrelsen vil som altovervejende hovedregel tale med flere elever ad gangen. Hvis en elev selv ønsker en samtale alene, vil dette blive imødekommet. Det er frivilligt for eleverne, om de ønsker at deltage i samtaler med styrelsen.

Styrelsen vil i forbindelse med starten på et skærpet tilsyn opfordre skolen til at orientere eleverne og deres forældre om, at der er indledt et skærpet tilsyn, og at det betyder, at eleverne kan møde tilsynsmedarbejdere på skolen, som de er velkommen til at kontakte selv, og som også kan forventes i et vist omfang at bede om samtaler med eleverne om skolen. Hvis alle forældre eller elever ikke ønsker at deltage i sådanne samtaler, vil det kunne indgå i helhedsbilledet af skolen.

Med venlig hilsen

Ellen Trane Nørby